

The Historical Study of Some Morphological Elements of Sistani Dialect

Vol. 11, No. 6, Tome 60
pp. 103-136
February & March
2021

Abbas Ali Ahangar^{1*}, & Mansoureh Delaramifar²

Abstract

Continuous changes taking place in languages have been due to the dynamic nature of language that occurs progressively and slowly over time. In this regard, local languages and dialects change less than the standard languages. Sistani dialect is also among the dialects that has its own specific phonetic, phonological, syntactic and morphological elements and characteristics making it different from the Standard (Modern) Persian. This article while describing some morphological features of Sistani dialect in comparison to Old, Middle, Darri Persian and Avesta Language also is going to show which historical elements and features of this dialect are still being used and have been inherited from which era. The linguistic data has been collected via library and also field methods, through interviewing with old Sistani men above 60 years old and recording their free speech. Then the extracted morphological elements from Sistani dialect were compared to those of Old, Middle, and Dari Persian as well as Avesta Language. The results show that in this dialect, there are some prefixes such as /be-/, /mē-/, /na-/, /ma-/ and suffixes /-ak(a)/, non-past verb inflectional suffixes, demonstrative pronouns, /i/ and /o/, personal pronouns /to/ /o/ /mâ/ /šmâ/ and /šo/, reflexive pronouns /xod/ and /xâ/, lack of bound personal and also the exsistance of the initial consonant clusters such as dr 'st 'fr which have originated from Old, Middle, and Dari Persian as well as Avesta language.

Keywords: Sistani Dialect, Old Persian, Middle Persian, Dari Persian, Morphological elements

Received: 27 February 2019
Received in revised form: 23 May 2019
Accepted: 1 July 2019

1. Corresponding author , Professor, Department of English Language and Literature, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran; Email: ahangar@english.usb.ac.ir ; ORCID: 0000000312881506

2. PhD, Department of English Language and Literature, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

1. Introduction

Continuous changes occurring in languages are due to the dynamic nature of language. Such alternations occur progressively and slowly over the time. In this regard, local dialects and languages change less than standard languages. Awareness of existing linguistic elements in any dialect and presenting a complete description of them makes clear the root of the Persian dialects and their relation to modern Persian and also contributes to disambiguation of ambiguous points in previous Iranian languages as well as the diachronic changes occurred in them.

Sistani dialect has its own specific characteristics in different areas such as phonology, morphology and grammar which has made it different from standard Persian. Sistani is regarded as a dialect of New Persian, which is classified within the Southwestern group of Iranian languages. It takes its name from the historically important Sistan region that straddles southeastern Iran and southwestern Afghanistan: one portion of Sistan makes up the northern part of the Iranian province of Sistan and Baluchestan and the other portion is a part of the Nimruz Province in Afghanistan. This dialect is also spoken in the Sarakhs, Torkamanestan. In other parts of Iran, Sistani speakers also live in some part of Iranian Baluchestan, Mazandaran, Golestan and Khorasan Razavi Provinces.

This article, while describing some grammatical and morphological elements of Sistani dialect, along with comparing them with Old, Middle and Dari Persian as well as Avesta, is going to show which historical grammatical and morphological elements are still used in this dialect and the language variety that they inherited from.

2. Methodology

To this end, the free speech of 20 of the above sixty-year-old uneducated or less educated male speakers in Sistan were provided. Then a questionnaire was prepared. The questions were designed for finding the tense of verbs, personal and demonstrative pronouns, consonant clusters and the names in Sistani dialect. Finally, the data were extracted, described and then analyzed.

3. Discussion and Results

The research findings show that Sistani dialect has some similar elements and features to those of Old, Middle and Dari Persian as well as Avesta. Correspondingly, there are some prefixes such as /be-/, /mē-/, /na-/, /ma-/; some suffixes like /-ak(a)/ and verbal endings; independent personal pronouns, reflexive pronouns, demonstrative pronouns; the lack of dependent personal pronouns and the existence of initial consonant clusters, all of which have somehow origin in Old, Middle and Darri Persian as well as Avesta.

In this respect, the prefix /be-/ is used with the past tense verbs which is manifested as [b-], [ba-], [be-], [bo-], [bi-], [p-], or [ø-]. The prefix /mē-/ is used with the simple non-past and non-past progressive with different realization: [mē-], [m-], [me-], and [mi-]. The prefix /na-/ is used for all verbs with both indicative, subjunctive and imperative moods in Sistani dialect. This prefix is realized as [n-], [na-], or [ne-]. The prefix /ma-/ is used with prohibitive verbs. All the above mentioned elements originate from Old, Middle and Dari Persian.

In Nouns, the occurrence of the suffix /-ak(a)/ which originates from old Persian -ak(a) functions as diminutive and/or affection, gerund and definite markers. Moreover, the similarity between the personal and possessive pronouns and those of Old Persian, Middle Persian as well as Avesta are illustrated. The personal pronouns in Sistani dialect: [me], [to], [o], [mâ], [šmâ], [ošo], have been derived from Old, Middle Persian as well as Avesta's possessive pronouns: man, tu, oy or ho, ahmākəm, yūšmakəm and öyšān. On the other hand, Sistani dialect does not make use of dependent possessive pronouns. Indeed, the personal and possessive pronouns are identical in this dialect. As to initial consonant clusters, Sistani dialect has preserved the initial consonant clusters in roots to give some examples: [drāxt] "tree", [spest] "Alfalfa", [psār] "boy, son", [kmār] "waist", inherited from Old and Middle Persian. However, in Dari Persian, initial consonant clusters do not exist. It seems the standard Persian follows Dari Persian Language in this respect.

4. Conclusions

The description of some grammatical and morphological elements and features of Sistani Dialect shows that this dialect acts differently from standard Persian in some grammatical and morphological elements. These elements originate from Old, Middle, Dari Persian as well as Avesta which include some prefixes such as /be-/, /mē-/, /na-/, /ma-/; some suffixes comprising /-ak(a)/ and personal or verb endings; independent personal pronouns; reflexive pronouns; demonstrative pronouns; the lack of dependent personal pronouns; the existence of initial consonant cluster originating from Old, Middle and Dari as well as Avesta. In addition, the findings indicate that the language changes occur throughout the time and the dialects preserve the original structures of the old languages more than the standard languages.

جستارهای زبان

دوماهنامه علمی- پژوهشی

۱۱، ش. ۶ (پیاپی ۲۰) بهمن و اسفند ۱۳۹۹، صص ۱۰۳-۱۳۶

۱. مقدمه

بر اساس نوع تحولات تاریخی زبانی، زبان‌های ایرانی را به سه دوره مهم تقسیم کردند. دوره باستان، دوره میانه، و دوره جدید (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵؛ آموزگار و تفضلی، ۱۳۸۵). زبان ایرانی باستان زبانی است که زبان‌های اوستا، مادی، سکایی و فارسی باستان از آن منشعب شده‌اند (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۲). از زبان ایرانی باستان اثری به جای نمانده است و محققان آن را به کمک زبان‌های اوستا، فارسی باستان و سنسکریت بازسازی کردند (نائل خانلری، ۱۳۶۵؛ فرشیدورد، ۱۳۷۸؛ اشمتی، ۱۹۸۳، ترجمة بختیاری و همکاران، ۱۳۸۶). زبان فارسی میانه زبانی است که حدفاصل بین زبان‌های دوره باستان و زبان‌های دوره اخیر به کار می‌رفته است. این دوره به صورت تقریبی بیان شده است و تاریخ دقیقی از آن در دست نیست. یکی از ویژگی‌های فارسی میانه ساده‌تر بودن آن نسبت به صورت باستانی و دیگری تحول آشکار در نظام زبان فارسی باستان و متروک شدن بسیاری از نظام‌های موجود در آن زبان است (نائل خانلری، ۱۳۶۵؛ باقری، ۱۳۷۵؛ رضایی، ۱۳۸۰). از زمان استیلای تازیان بر ایران تاکنون را «دوره جدید زبان فارسی» نامیده‌اند. گویش‌ها و زبان‌های متعدد مربوط به این دوره نیز صورت تحول‌یافته زبان‌های ایرانی دوره میانه است. فارسی جدید اغلب با صفت دری در مفهوم «اداری و دولتی»، همان زبان رسمی، ادبی و اداری قبل از اسلام است (نائل خانلری، ۱۳۶۵؛ ابوالقاسمی، ۱۳۷۵؛ زرشناس، ۱۳۸۲). در این راستا، با بررسی تاریخی هر زبان می‌توان مسیر تغییرات زبانی را از قدیم‌ترین صورت دنبال و قوانین حاکم بر آن‌ها را کشف کرد (آموزگار و تفضلی، ۱۳۸۵: ۱). همچنین، بخشی از دانش ما در ارتباط با تاریخچه ایران و اقوام آن در نتیجه بررسی‌های گویش‌شناسی و زبان‌شناسی بوده است که بدون این بررسی‌ها محققان نمی‌توانستند به فهم دقیقی از تاریخ ایران دست یابند (صادقی، ۱۳۸۰: ۹).

از سوی دیگر، مورخان یونان قدیم سرزمینی را که در نزدیکی هیرمند بود در انگینای نامیدند که از نام قوم درانگای برآمده بود و صورت‌های دیگر آن سرنگای و زرنگای نام داشت. منطقه زندگی این قوم پس از هجوم و مهاجرت سکاهای در زمان فرهاد اشکانی به نام سکستان تغییر یافته است (صاحب، ۱۳۴۵: ۱۴۰۶). موضوع منشأ نام سیستان از سکستان مورد تأکید محققان بسیاری قرار گرفته است که با تغییرات آوایی مانند تبدیل «ک» به «گ» و

سپس به «ی» در طول دوره زمانی همراه بوده است. عرب‌ها در آن زمان آن را سجستان می‌نامیدند، درحالی که در اروپا به درانگینا شناخته می‌شد (تیت^۱، ۱۹۱۰، ترجمه ریس‌الذکرین، ۱۳۶۲: ۱۱). گویش سیستانی یکی از گویش‌های جنوب غربی زبان‌های ایرانی است (Bearman et al., 2003; Windfuhr, 1989) که در منطقه سیستان در بخش شمالی استان سیستان و بلوچستان رایج است. علاوه بر این، این گویش در استان‌های فراه و نیمروز کشور افغانستان و شهرستان سرخس در ترکمنستان و همچنین در برخی نواحی ایران از قبیل شهر زاهدان و برخی از مناطق استان مازندران، گلستان و شهرهای مشهد و سرخس از استان خراسان رضوی که در آن‌ها تعداد زیادی از مهاجران سیستانی زندگی می‌کنند، نیز تکلم می‌شود (Ahangar, 2010).

با توجه به هدف اصلی پژوهش حاضر که بررسی تاریخی برخی عناصر و ویژگی‌های ساخت‌وآژی گویش سیستانی و ارتباط آن‌ها با زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستانتست، نگارندگان بر آنند که به سؤالات تحقیق پاسخ دهند:

- ۱) آیا گویش سیستاتی در ساختار تصریفی فعل، با زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و یا زبان اوستا شباهت دارد؟

۲) آیا گویش سیستاتی در ساختار تصریفی اسم و ضمیر با زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و یا زبان اوستا شباهت دارد؟

۳) آیا گویش سیستانی در ساختار واژی ریشه کلمات با زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و یا زبان اوستا شباهت دارد؟

گفتنی است که این گویش دارای ۲۲ همخوان است که شامل آنچه می‌شود.

۱- واکه‌های آنچه می‌شود.

۲- در بخش دوم این پژوهش، پیشینه مختصی از بررسی‌های انجام شده در زمینه گویش سیستانی بیان شده است. بخش سوم به توصیف نظام ساخت‌واژی این گویش می‌پردازد و ویژگی‌هایی را که دارای شباهت با زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و همچنین اوستانتست، نشان می‌دهد. نتایج بدست آمده از پژوهش در بخش چهارم ارائه می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق

تاکنون بررسی‌های قابل توجهی درباره گویش سیستانی انجام شده است. این پژوهش‌ها، در بیشتر موارد توصیفی و همزمانی و در حوزه‌های ساخت‌واژه، نحو، واچشناصی و آواشناسی بوده‌اند که این حوزه‌ها از منظر زبان‌شناسی تاریخی کمتر بررسی شده‌اند. با توجه به اینکه سیستان در موقعیت اجتماعی، سیاسی و تاریخی ویژه‌ای قرار دارد و بین نواحی مختلف منطقه و همچنین میان این گویش و زبان‌های کشورهای همسایه رابطه تنگاتگی به چشم می‌خورد (تیت، ۱۹۱۰، ترجمه ریسی‌الذکرین، ۱۳۶۲: ۱۱)، گویش سیستانی مورد توجه زبان‌شناسان داخلی و خارجی قرار گرفته است. در ادامه به تعداد اندکی از پژوهش‌های انجام‌شده درخصوص برخی از حوزه‌های زبانی در این گویش و بررسی‌های تاریخی انجام‌شده در زبان فارسی اشاره می‌شود.

اویسی (۱۳۷۴) به بررسی و توصیف واجی و ساخت‌واژی گویش سیستانی بخش پشت آب، یکی از توابع سیستان پرداخته است. محمدی خمک (۱۳۷۹) علاوه بر بررسی بعضی ویژگی‌های واجی و ساخت‌واژی گویش سیستانی، جمع‌آوری مجموعه‌ای از واژه‌های بازمانده از زبان سکری در این گویش را نیز مطالعه کرده است. آهنگر (2010) برخی از ویژگی‌های ساخت‌واژی - نحوی گویش سیستانی را در ساختار فعل در قالب مقوله‌های مطابقه، زمان (غیرگذشته، گذشته)، وجه (خبری، التزامی و امری)، نمود (کامل و ناقص) و جهت (علوم و مجھول) بررسی و توصیف کرده است.

افزون بر بررسی‌های ساخت‌واژی گویش سیستانی، نظام آوایی و واجی این گویش نیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. برای نمونه، آهنگر (۱۳۸۲) دستگاه واجی گویش سیستانی، واج‌ها و ساخت هجای این گویش را در منطقه شبیه آب زابل توصیف کرده است. اکاتی^۳ و همکاران (2009) جایگاه واج ? و h را در گویش سیستانی در بخش میانکنگی مورد بررسی قرار داده و استدلال کرده‌اند که واج ? و h در این گویش وجود ندارد. واج ? در بعضی واژه‌ها فقط در جایگاه آغازی با واکه به صورت گونه آزاد^۴ به کار می‌رود. همچنین، مشهدی و دلامی‌فر (2013) ساختار هجایی گویش سیستانی را بررسی کردند و این

ساختار را به صورت (c)(c)v(c)c شرح دادند. به دلیل وجود چنین ساختاری، رخداد خوشة دوهمخوانی آغازین در این گویش مجاز است. آهنگر و همکاران (۱۳۹۵) نیز به بررسی توزیع جغرافیایی بخشی از تنوعات واکه‌ای در گویش سیستانی در دو بخش شهرکی - نارویی و میانکنگی منطقه سیستان پرداخته‌اند.

در ارتباط با بررسی‌های تاریخی انجام‌شده در زبان‌های فارسی می‌توان به بررسی ساختار هجایی زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری اشاره کرد. در متون به دست آمده از کنت^۰ (۱۹۵۳) خوشه‌های آغازین (۱۳۸۹) نشان دادند که ساختار هجایی متفاوتی از زبان فارسی امروزی منجر شده است. کرد زعفرانلو کامبوزیا و همکاران (۱۳۸۹) نشان دادند که ساختار هجایی زبان فارسی باستان (c)(c)v(c)c بوده است. استاجی (۱۳۸۹) کارکردهای چندگانه «که» در فارسی امروز را به لحاظ تاریخی بررسی و نشان داده‌اند که صورت پرسشی این واژه به موصول در زبان فارسی امروز تبدیل شده است. خلیفه‌لو و همکاران (۱۳۹۵) واژه‌های قرضی را با رویکرد واچی - درکی بررسی کرده‌اند. در این میان به نحوه کاربرد خوشه‌های دوهمخوانی آغازین زبان انگلیسی در زبان فارسی امروزی با اشاره به رخداد آن در صورت‌های تاریخی پرداختند. با توجه به پژوهش‌های ذکر شده، عدم بررسی ویژگی‌های ساخت‌واژی گویش سیستانی در مقایسه با زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و همچنین در برخی موارد زبان اوستا به چشم می‌خورد. بنابراین نگارندگان سعی بر این دارند که به تحلیل بخشی ویژگی‌های ساخت‌واژی گویش سیستانی و زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستا بپردازنند و شباهت‌های موجود میان این زبان‌ها و گویش سیستانی را نشان دهند

۳. روش تحقیق

این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است. در این راستا، برای جمع‌آوری داده‌ها، هم از روش کتابخانه‌ای و هم از روش میدانی استفاده شده است. بدین صورت که ویژگی‌های ساخت‌واژی زبان فارسی باستان، میانه، دری و زبان اوستا به روش کتابخانه‌ای به دست آمد

و داده‌های مربوط به گویش سیستانی هم به صورت کتابخانه‌ای بر اساس آثار مکتوب و هم از پیکرهٔ شفاهی تهیه شده توسط نگارندهان جمع آوری شد. در روش میدانی، داده‌ها با ضبط گفتار آزاد و مصاحبه با ۲۰ گویشور سیستانی مسن بالای ۶۰ سال گردآوری شد و یک پیکرهٔ شفاهی شامل ۲۰۰ جمله از گویش سیستانی به دست آمد. سپس، عناصر ساختواژی گویش سیستانی مورد بررسی در پیکرهٔ شناسایی و استخراج شد. درنهایت، این عناصر با آنچه از زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین اوستا در دسترس قرار دارد، مورد توصیف، مقایسه و تحلیل قرار گرفت.

۴. توصیف و تحلیل داده‌ها

در این بخش، به بررسی عناصر ساختواژی و ویژگی‌های مشترک بین گویش سیستانی با زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و در برخی موارد زبان اوستا پرداخته شده است.

۱-۱. وندهای تصريفی فعل

ساخت افعال گویش سیستانی و زبان فارسی باستان، میانه و دری و همچنین اوستا دارای شباهت‌هایی در بهکارگیری تعدادی از وندهای تصريفی فعل شامل برخی پیشوندها و پسوندهای فعلی هستند. پیشوندهای فعلی این گویش شامل *-be*, *-na*, *-mi*, *-ma* است و پسوندهای فعلی شامل برخی از شناسه‌های فعلی مشابه در زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین اوستا با گویش سیستانی می‌شود.

۱-۲. پیشوندهای فعلی

پیشوندهای فعلی *-ma*, *-mi*, *-be*, *-na* در گویش سیستانی که هر یک دارای بازنایی آوایی خاص خود است، مانند زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستا به ترتیب در ساخت فعل گذشتۀ ساده، نمود ناقص یا استمراری، فعل منفی و فعل نهی کاربرد دارند.

۱-۱-۱-۴. پیشوند فعلی-

به اعتقاد بروونر^۷ (۱۹۷۷، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹) در شکل اولیه زبان‌های میانهٔ ترфанی و پهلوی پیشوند- *heb*- و در فارسی میانهٔ زرتشتی پیشوند- *e*- پیش از فعل اخباری و تمایی به کار می‌رفتند، مانند:

(۱) *hēb xwarēnd* «بخارند» و *bēh* «باد [باشد]» (*ibid*: 241)

نمونه‌های دیگری از این پیشوند فعلی، *-be* و *-bē* است که در سایر گونه‌های فارسی میانه به‌چشم می‌خورد، مانند:

(۲) *bāng be-dah-ēd* «بانگ برآورید»، *zan be-kun-ēd* «زن بدھید»، *bē-raft* «برفت» و *bē-xward* «بخارد» (*ibid*)

راستارگویوا^۸ (۱۹۶۶، ترجمه شادان، ۱۳۴۷) نیز معتقد است که در زبان فارسی میانه پیشوند- *bē* بر سر فعل، معنای اتمام عمل و انجام شدن حتمی آن عمل را می‌رساند و تقریباً با تمام صورت‌های فعل می‌تواند ترکیب شود. در سه مثال زیر، *-bē* به ترتیب بر سر فعل زمان گذشته، حال التزامی و امر قرار گرفته است.

(۳) *pāpak kā-š tan- bahr ut čāpūkīh i Artaxsēr bē dīt....*

خوش‌اندامی و چابکی اردشیر را بدید ...».

(۴) *bē apāyēt kū bē asvārēm* «باید بر اسب سوار شویم».

(۵) *bē āmōxtan apāyēt* «باید آموختن» (*ibid*: 132)

همچنین، در متون فارسی میانه گاهی این جزء بر سر فعل گذشته ساده می‌آید که «بی» یا «بای» مجھول نامیده می‌شود و محققان آن را بیان اتمام یا انجام یافتن فعل می‌شمارند (ناتل خانلری، ۱۳۶۵). «به پیشیاز بیامد سروش». برخی آن را «باء زینت» یا «باء تأکید» نامیده‌اند. در بعضی گویی‌های ایرانی این پیشوند بر سر ماضی یا گذشته می‌آید و آن را از سایر اشکال گذشته تمایز می‌سازد. برای مثال، در گویی طبی تفاوت میان گذشته ساده با گذشته استمراری آن است که در مورد گروه اول پیشوند- *be* بر سر فعل قرار می‌گیرد و در افعال نوع دوم بر سر فعل نمی‌آید، مانند «بگفتم» و «گوئم (می‌گفتم)» (ناتل خانلری، ۱۳۶۵: ۸۲). در فارسی جدید هنگام تلفظ این پیشوند گاهی واکه به صورت *-e* و یا *-o* تلفظ

می شود، مانند:

bi-of-t-ad(۶) «بیافتد»، be-rav-ad «برود» و bo-xor-ad «بخورد»

این پیشوند در زبان فارسی دری ^۸-be تلفظ می شود که در این زبان نقش تأکیدی نیز دارد و بدون اینکه هیچ تغییری در معنای فعل گذشته پدید آورد، پیش از فعل قرار می گرفته است، مانند:

be-raft-em(۷) «برفت» (ابوالقاسمی، ۱۳۸۴: ۵۸).

آنچه در ارتباط با پیشوند-be در زبان های فارسی میانه و فارسی دری مشاهده شد، در گویش سیستانی نیز به گونه ای کاربرد دارد. در این گویش یکی از کاربردهای این پیشوند فعلی وقوع آن قبل از فعل گذشته ساده است. در گویش سیستانی پیشوند-be به صورت -be-، b-، bi-، p- و تکواز صفر- Ø برای زمان گذشته نمود آوایی می یابد^۹ (Ahangar, 2010: ۱۲۱).

b-dâd-o «گذاشت»، ba-šnâst-o «نشستم»، bi-žjâst-o «فرار کردم»، (ibid)، be-št-o(۸) «دادم»، b-kard-o ~ p-kard-o «کردم»، Ø-bard-o «بردم» همان طور که در نمونه های مثال ۸ دیده شد، جزء تصريفی be- در ابتدای افعال گذشته ساده در گویش سیستانی مشابه زبان های فارسی میانه و دری به کار می رود. در حالی که این ساختار تصريفی فعل در زبان فارسی معیار کاربرد ندارد.

۲-۱-۱-۴. پیشوند نمود ناقص یا استمراری

در زبان های فارسی میانه، پیشوند hamē در زمان حال و گذشته معنی ادامه عمل را می رساند (راستار گوییا، ۱۹۶۶، ترجمة شادان، ۱۳۴۷: ۱۲۱)، مانند: ut pursīt kū čē hamē vēnēt ? (۹)

و در پس ایشان برهای بسیار ušan varrakī apēr star hač pos hamē davist (۱۰)

چاق می دوید» (ibid).

از طرفی، پیشوند hamēw- در پهلوی اشکانی ترфанی و پیشوند hamē در فارسی میانه

عربی، برای دلالت بر نمود استمراری به کار می‌رود (برونر، ۱۹۷۷، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹):
 غربی، برای دلالت بر نمود استمراری به کار می‌رود (ibid: 257) (۱۱) :

همچنین، پیشوند استمراری *-hamē* در زبان فارسی میانه زردشتی، به صورت پیشوندهای *-hamē* «همی» و *-mē* «می» به زبان فارسی دری رسیده است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۲۱۴).

(۱۲) شعر حجت را بخوان و سوی داشش راه جوی گر همی‌خواهی که جان و دل به دین مرهون کنی (ناصرخسرو، ۱۳۸۴: ۳۰۲).

در گویش سیستانی پیشوند *-mē* به ریشه‌های فعلی گذشته و غیرگذشته در زمان‌های غیرگذشته ساده^{۱۰}، فعل غیرگذشته^{۱۱} استمراری، فعل گذشته استمراری، فعل گذشته نقای استمراری، فعل گذشته بعيد استمراری به صورت *-mē*- *m-* *me-* *mi-* به کار می‌رود. پیشوند فعلی *-mē* هنگامی که ریشه فعل با یک همخوان آغاز شود به *m-* تبدیل می‌شود. پیشوند *-mē* هرگاه قبل از دو همخوان قرار بگیرد، به صورت *-me*- تلفظ می‌شود (Ahangar, 2010: 4). در نمونه‌های زیر صورت‌های مختلف پیشوند *-mē* در گویش سیستانی نشان داده شده است:

mē-pāz-o (۱۲) «می‌پنم»، *m-y-omd-â* «می‌آمدام»، *m-poxt-adâ* «می‌پخته بودم»، *me-dâd-o* «می‌دادم»، *mi-jjâ-o* «دارم» (دارم) می‌دوم»، *me-ston-o* «می‌خرم و می‌گیرم» و *froš-o* «می‌فروشم».

همان‌طور که در این مثال‌های مشاهده شد، پیشوند استمراری *-mē* و سایر گونه‌های آن در گویش سیستانی برگرفته از پیشوندهای فعلی *hamēw-* در زبان پهلوی ترفاوی و فارسی میانه و همچنین برگرفته از *-hamē* در فارسی میانه زرتشتی است که به صورت *-mē* در زبان فارسی دری به کار می‌رودند.

۱-۱-۳. پیشوند فعلی منفی و نهی

نشانه‌های منفی و نهی در زبان فارسی باستان پیش از افعال می‌آیند. پیشوند منفی در زبان فارسی باستان *nāid* است که بلافصله قبل از فعل قرار می‌گیرد و با فعل‌های اخباری، تمنایی

و التزامی بهکار می‌رفته است. این پیشوند فعلی در زبان اوستا *nōit* بوده است (Bartholomae, 1961 : 1033; Kent, 1953: 92) . پیشوند *mā* نشانه نهی در زبان فارسی باستان بود که با فعل‌های التزامی، تمثیلی، انشایی و امری بهکار می‌رفته است (*ibid*). فارسی «نبود مردی» *nāid ahat martiyāh nāid parsāh nāid* (۱۴) (کتبه بیستون، سطر ۱، سطر ۴۸-۴۹).

«بر این کشور نیاید نه دشمن، نه قحطی و خشکسالی، نه دروغ» (کتبه بیستون، سطر ۱، سطر ۱۵-۲۰).
drauga ... , *abiy imam dahyāum mā ājamiyā mā hainā mā dušiyāram mā* ... (۱۵)

از سوی دیگر، در زبان فارسی باستان پیشوند- *mā* به همراه *taiy* واژه *mā-taiy* را تشکیل می‌داده که به معنی «مبارا» بوده است (Bartholomae, 1961 : 201) : Kent, 1953 : 201 (۱۶).
nōit garəməm «گرما نبود» (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۲۱۷).

از سوی دیگر، در زبان فارسی باستان پیشوند- *mā* به همراه *taiy* واژه *mā-taiy* را تشکیل می‌داده که به معنی «مبارا» بوده است (Bartholomae, 1961 : 201) : Kent, 1953 : 201 (۱۶).
mā-taiy

در زبان فارسی میانه- *nē* برگرفته از *nāid* در زبان فارسی باستان برای منفی و *ma-* برگرفته از *mā*- زبان فارسی باستان، برای نهی بهکار می‌رفته است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۱۱۳۷۵)، مانند: (۱۷)

در زبان فارسی دری پیشوندهای نفی و نهی برگرفته از فارسی میانه به صورت «م- مه، ن- نه و نی» بهکار می‌رفته است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۲۲۹).
nē rawēd (۱۸) «نزود» و *ma bāš* به معنی «مباش» (برونر، ۱۹۷۷، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹: ۲۴۹).

در زبان فارسی دری پیشوندهای نفی و نهی برگرفته از فارسی میانه به صورت «م- مه، ن- نه و نی» بهکار می‌رفته است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۲۲۹).
ānks که ترا دید و خدید چو گل... (مولوی، ۱۳۴۵: ۲۲۷) (۱۹)

(۲۰) خوش خرامان می‌روی ای جان جان بی من مرو ... (*ibid*).
 تمام افعال گویش سیستانی توسط پیشوند منفی- *na* که به صورت *-ne-* *-n-* یا *-na-* بازنمود می‌یابند، منفی می‌شوند. در ادامه به چند نمونه اشاره می‌شود.
na-zdâ «نگذاشتم»، *n-rafto* «نرفتم»، *neš-to* «نزدهام» (۲۱).

پیشوند-*ma*- در گویش سیستانی همچنان برای نهی به کار می‌رود، مانند:
 (۲۲) *ma*-*bi* «نگو»، *ma*-*za* «نبین»، *ma*-*go* «نزن».
 از طرف دیگر، در گویش سیستانی از پیشوند-*na*- نیز به صورت‌های *na*-*ne*- و *n*- برای
 نهی استفاده می‌شود، مانند:
 (۲۳) *na*-*k-n-i* «نکنی»، *ne*-*ll-i* «نگذاری» و *ndē* «ندهی».

همانطور که در این نمونه‌ها مشاهده شد، گویش سیستانی از پیشوند-*mā*- برای نهی
 استفاده می‌کند که در زبان فارسی باستان ریشه دارد. همچنین پیشوند-*na*- نیز برای نهی در
 این گویش استفاده می‌شود.

۴-۱-۲. پسوندهای فعلی

از میان پسوندهای فعلی، در این پژوهش به بررسی شباهت‌های میان شناسه‌های فعلی در
 گویش سیستانی و زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری پرداخته شده است.

۴-۱-۲-۱. شناسه‌های فعلی

کنت (1953) شناسه‌های زبان فارسی باستان را در سه حالت شناسه گذرا اولیه، دوتایی و
 امری ارائه داده و به توصیف دقیق کاربرد این شناسه‌ها پرداخته است. گفتنی است در زبان
 فارسی باستان شمار به صورت مفرد، دوتایی و جمع بوده است. در اینجا، به‌طور خلاصه
 شناسه‌ها در جدول ۱ نشان داده می‌شود:

جدول ۱: شناسه‌های زبان فارسی باستان (Kent, 1953: 75)

Table 1: Old Persian language endings (Kent, 1953: 75)

	گذرا			میانه ^{۱۲}		
	اولیه	ثانویه	امری	اولیه	ثانویه	امری
مفرد	- <i>mi</i>	- <i>m</i>		-	- <i>i</i>	
	- <i>ni</i>			- <i>ni</i>		
	- <i>si</i>	- <i>s</i>	- <i>nil</i> - <i>dhi</i>	- <i>sai</i>	- <i>sa</i>	- <i>sua</i>
	- <i>ti</i>	- <i>t</i>	- <i>tu</i>	- <i>tai</i>	- <i>to</i>	- <i>tām</i>

		گذرا			میانه ^{۱۲}	
	اولیه	ثانویه	امری	اولیه	ثانویه	امری
دوتایی		-tam				
جمع	-masi	-ma				
		-ta				
	-nti	-nt			-nta	

از میان زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستا، به دلیل وجود شباهت میان شناسه‌های فعلی گویش سیستانی و شناسه‌های فعلی فارسی میانه که خود برگرفته از شناسه‌های فارسی باستان بوده‌اند، زبان‌های فارسی میانه غربی و پهلوی ترفاً نیز بررسی شده است. علاوه بر آن، در این دوره زمانی، شناسه‌های گذشت و حال نیز صورت‌های متفاوتی داشته‌اند. فعل و شناسه‌های حال در زبان فارسی میانه غربی برگرفته از فعل حال گذرا در زبان فارسی باستان است. در زبان فارسی امروز نیز شناسه‌های حال برگرفته از شناسه‌های حال فارسی میانه غربی می‌است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۱۷۰). صرف فعل حال که از ماده فعل -aya ساخته شده است، به همراه شناسه‌های فعلی موردنظر در زبان فارسی میانه غربی و پهلوی ترفاً در ادامه ارائه شده است.

مفرد	میانه غربی			جمع	میانه غربی		
	پهلوی	پهلوی	پهلوی		میانه غربی	-a:m	-e:m
aya-	-a:m	-e:m	-e:m	aya-	-a:m	-e:m	-e:m
aya-	-e:(h)	-e:(h)	-e:(h)	aya-	-e:d	-e:nd	-e:nd
aya-	-e:d	-e:d	-e:d	aya-	-e:nd	-e:nd	-e:nd

با توجه به آنچه در مثال ۲۴ آمده است، شباهت‌هایی میان شناسه‌های فعلی زبان فارسی میانه غربی و پهلوی ترفاً و شناسه‌های فعلی گویش سیستانی مشاهده می‌شود. محمدی خمک (۱۳۷۹) و آهنگر (2010) بیان کرده‌اند که افعال حال اخباری گویش سیستانی فقط چهار صیغه دارند، زیرا فقط چهار شناسه فعلی در این گویش به پایان افعال

اضافه می‌شوند. سه شناسهٔ فعلی مربوط به صیغهٔ جمع فعل حال اخباری یکسان هستند و شخص و شمار شناسهٔ فعل موردنظر بر اساس فاعل جمله مشخص می‌شود.
 (الف) (۲۵) *mē-r-ā* «می‌روید»، *mē-r-ē* «می‌روم»، *mē-r-ād* «می‌رود»، *mē-r-ām* «می‌رویم» / «می‌روید» / «می‌روند».

شناسه‌های غیرگذشته گویش سیستانی در جدول ۲ نشان داده شده است.^{۱۳} در گویش سیستانی لهجه‌های مربوط به مناطق مختلف از شناسه‌های نسبتاً متفاوتی استفاده می‌کنند که در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: شناسه‌های غیرگذشته گویش سیستانی (Ahmgar, 2010: 15)

شخص	فرد		جمع	
	گروه الف	گروه ب	گروه الف	گروه ب
اول شخص	-o	-â	-e	-ē ~ -ā
دوم شخص	-i	-ē	-e	-ē ~ -ā
سوم شخص	-a	-ē ~ -a, -o	-e	-ē ~ -ā

طبق پژوهش آهنگر (2010)، در گویش سیستانی شناسهٔ اول شخص مفرد در زمان‌های غیرگذشته بر اساس نوع فعل در افعال نوع «الف» -o و در افعال نوع «ب» -â است. در حالی که شناسهٔ اول شخص مفرد فارسی میانه و پهلوی ترلفانی به ترتیب ^{۱۴} ām و ēm بوده است. شباهت واکه‌های شناسهٔ غیرگذشته افعال نوع «ب» با شناسه‌های زبان‌های پهلوی ترلفانی و میانه غربی نشان می‌دهد که می‌توان ریشهٔ شناسه‌های گویش سیستانی را با شناسه‌های این دو زبان یکی دانست که با گذر زمان همخوان پایانی شناسهٔ زبان‌های پهلوی ترلفانی و میانه غربی در این گویش حذف شده و فقط واکه آن به جای مانده است. این فرایند در سایر شناسه‌های مفرد نیز به همین صورت اعمال شده است. برای مثال، شناسهٔ اول شخص، دوم شخص و سوم شخص مفرد زبان پهلوی و میانه ترلفانی به ترتیب ām، ē(h) ad هستند که

در افعال نوع «ب» در گویش سیستانی به صورت‌های آ، ئ و آ به کار می‌رود.

همچنین، شناسه‌های جمع در گویش سیستانی آ و آ هستند که در مناطق مختلف سیستان به صورت متناوب به کار می‌روند. با مشاهده شناسه‌های زبان فارسی میانه غربی و پهلوی ترфанی می‌توان نتیجه گرفت که با اعمال فرایند حذف به طور درزمانی، همخوانهای پایانی شناسه‌های فارسی میانه غربی و پهلوی ترфанی حذف شده‌اند و تنها شناسه آ و آ در گویش سیستانی باقی مانده است که در هر سه صیغه اول شخص، دوم شخص و سوم شخص جمع به صورت مشابه به کار می‌روند.

۲-۴. وندهای تصریفی اسم

بررسی‌های انجام‌شده درخصوص ساختار تصریفی اسم در زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری، اوستا و گویش سیستانی، وجود پسوند (a)-ak- را در این گونه‌های زبانی نشان می‌دهد.

در فارسی باستان فقط در پایان چند واژه پسوند (a)-ak- به عنوان یک پسوند اسم‌ساز بیده شده است که بر طبق محیط آوایی، صورت‌های (a)-ak- و (a)-ik- را می‌پذیرفته است (کنت، ۱۹۵۳)، از قبیل: zamika، pairika، bandaka و «پری» و «زمین» امروزی است. در فارسی میانه k به g بدل شده و به واژه‌های مختوم به واکه نیز g اضافه شده است، از قبیل parig، ahug، darug، hyndug. اما در فارسی دری این پسوند ساقط شده و واکه قبل از آن باقی مانده است، مانند «پری، آهو، دارو، هندو». البته پسوند -ak در برخی دیگر واژه‌ها به همان صورت و بدون هیچ تغییری باقی مانده است و در معنای واژه تغییری ایجاد نمی‌کند و تنها ساختمان واژه را تشکیل می‌دهد، مانند: «نیک، تاریک، نزدیک، باریک» (نائل خانلری، ۱۳۶۵: ۱۴۰).

پسوند (a)-ak- از زبان فارسی باستان به صورت ak- به زبان فارسی میانه رسیده است و نشانه تصحیح یا تحبیب است. مثالی از فارسی میانه andak «اندک» است که از ترکیب and-ak ساخته شده است (برونر، ۱۹۷۷، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹؛ ابوالقاسمی، ۱۳۷۵).

پسوند (a)-ak- در گویش سیستانی نیز علاوه بر تصحیح نشانه تحبیب، نسبت، معرفه‌ساز و نشانه مصدری و عمل فعل نیز هست. در کاربرد این پسوند به عنوان نشانه تصحیح، تحبیب

و معرفه‌ساز، اگر به دنبال واژه‌ای افزوده شود که مختوم به همخوان باشد، واکه پایانی آن حذف می‌شود و به صورت -ak نمود می‌یابد، مانند: *jamšid-ak* «جمشیدک» که بر طبق بافت ممکن است پسوند تصغیر باشد و یا تحبیب. اگر به دنبال واژه‌ای افزوده شود که مختوم به واکه باشد، واکه آغازین پسوند -ak(a)- حذف و پسوند -ka به واژه اضافه می‌شود، مانند *ali-ka* «علی کوچک». به طور کلی، این پسوند در گویش سیستانی نقش‌های زیر را در جمله ایفا می‌کند: نشانه تصغیر، تحبیب، نسبت، معرفه‌ساز، نشانه مصدری و عمل فعل.

۴-۲-۱. نشانه تصغیر و تحبیب

پسوند (a)- در گویش سیستانی گاهی نشانه تصغیر یا تحبیب است. همان‌گونه که پیش‌تر ذکر شد، اگر در پایان واژه همخوان نباشد (مانند مثال‌های ۲۰ تا ۲۲) این پسوند به صورت -ak به اسم اضافه می‌شود، مانند:

← *gōča* + -aka(۲۶) ← ?*asanak* ← ?*asān* + -aka
 -*gočāka* ← *barra* + -aka «بِرَّةٌ كُوچْكُ وَ دُوْسْتَ دَاشْتَنِي».
 -*kārāka* ← *kāra* + -aka «بِزْغَالَةٌ كُوچْكُ وَ دُوْسْتَ دَاشْتَنِي».

۴-۲-۲. نشانه نسبت

پسوند -aka- در کاربرد نشانه نسبت در گویش سیستانی به صورت -ak مشاهده شده است، مانند:

pučč-ak(۲۷) «پوکه فشنگ، پوچ و میان‌تهی»، *parpar-ak* «قفسه سینه پرنده‌گان»، *pāšm-ak* «خربزه کوچک که پوست آن هنوز پشمدار است» (محمدی خمک، ۱۳۷۹)، *čār-ak* «دستگاهی برای نخ‌رسی»، *jirjir-ak* «جیرجیرک، حشره‌ای کوچک که دارای صدای جیرجیر است»، *bary-ak* «برقی که در نتیجه رعد و برق ایجاد می‌شود» است که به رعد و برق نسبت داده شده است.

۴-۲-۳. نشانه معرفه‌ساز

در این گویش گاهی پسوند (a)- جهت معرفه کردن اسم به کار می‌رود. معرفگی نشانه‌ای

است که هم از نظر گوینده و هم شنونده مشخص باشد (ماهوتیان، ۱۹۹۷، ترجمه سماتی، ۱۳۸۴: ۱۸۵)، مانند:

pur-mārd-ak b-y-āfti(d-ak)(۲۸)

kenjāka b-dīd-ak ke m-xāndid-o(۲۹)

در زبان‌های فارسی میانه و دری e- نشانه نکره بوده است. در گویش سیستانی، گاهی جهت نکره‌سازی اسمها به پسوند (a) ak در نقش‌های غیرمعرفگی، نشانه نکره e- اضافه می‌شود. بدین صورت که واژ a در پایان این پسوند حذف می‌شود و e- نکره به آن اضافه می‌گردد. ساختار فوق گاهی همراه با yak «یک» و گاهی بدون yak بیان می‌شود. مانند:

kenjāk-e ra b-dīd-o ke m-xāndi(۳۰)

پسوند -aka- علاوه بر کاربردهای فوق، اسم مصدر نیز می‌سازد (صادقی، ۱۳۹۴: ۱۱).

در گویش سیستانی نیز پسوند -ak- دارای چنین کاربردی است، مانند:

pašt-ak (۳۱)

به معنی حرکتی که پشت بدن در آن درگیر می‌شود، به طوری که شخص به هوایی می‌پرد و پاهای او در هوا و سر او به طرف پایین قرار می‌گیرد. paštak با فعل زدن به کار می‌رود. از طرف دیگر این واژه را برای نسبت به «فردی که کمرش دارای قوس یا قوز می‌باشد» نیز استفاده می‌شود.

čāš-ak (۳۲)

کسی (چشمک) است. این واژه نیز با فعل «زدن» به کار می‌رود. از آنجایی که پسوندهای -ak-، -ak(a)- و -ik- در زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین اوستا در پایان اسم به کار می‌رفته‌اند (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۳۱۹) و بر طبق صادقی (۱۳۹۴) گاهی این پسوندها به اسم مصدر یا اسم عمل نسبت داده می‌شده‌اند، به‌نظر می‌رسد که ساختار اسم čāš-ak و pašt-ak در گویش سیستانی نیز صورت کهن خود را در مفهوم اسم عمل از زبان‌های فارسی باستان و میانه حفظ کرده باشد.

۳-۴. ضمایر

در ارتباط با مقوله زبانی ضمیر نیز اشتراکاتی میان گویش سیستانی و زبان‌های فارسی

باستان، میانه و دری و اوستا مشاهده می‌شود. این شباهت‌ها در ضمایر اشاره، فاعلی، ملکی و انعکاسی گویش سیستانی وجود دارد.

۴-۳-۴. ضمایر اشاره

در زبان فارسی باستان، صورت‌های مختلف ضمیر اشاره *i* و *a* برای اشاره به نزدیک و صورت‌های *a* و *ahya* برای اشاره به دور بهکار می‌رفته‌اند (Kent, 1953: 86). در زبان اوستا اشاره نزدیک جمع *aēšā* و نشانه دور جمع *avaēšam* بوده است. در زبان فارسی میانه، ضمایر اشاره نزدیک عبارت‌اند از صورت مفرد *(h)ēn*، *ēd* و *(h)an* و صورت جمع *imīn*. ضمیر اشاره دور مفرد *ōy* و *ān* و در حالت جمع *awēšān* و *ōyšān* بوده است (Skjarvo, 2016). همچنین، در زبان فارسی دری، ضمیر *ān* که برگرفته از ضمیر *(h)an* فارسی میانه است، برای اشاره به دور بهکار می‌رود (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۱۳۷). *ēn* در گویش سیستانی ضمیر اشاره نزدیک مفرد، *i* و ضمیر اشاره دور مفرد در این گویش *o* است، مانند:

(۳۳) *o by-oma(d-ak)* «او آمد»، *i gofta* «این گفته است».

اگر ضمایر اشاره *o* و *i* در حالت مفعولی بهکار روند، به دلیل اینکه بعد از آن‌ها نشانه مفعولی *a* قرار می‌گیرد، بر طبق قواعد واج‌آرایی گویش سیستانی یک همخوان میانجی بین واکه ضمیر و واکه هجای بعد از آن قرار می‌گیرد. در مثال (۳۳) *n* یک واج میانجی است.

(۳۴) *o-n-a b-de* «آن را بد»

باتوجه به آنچه قبل ذکر شد، ضمیر اشاره مفرد نزدیک *i* در گویش سیستانی، دارای واکه مشابه با صورت‌های مختلف ضمیر اشاره *ima* و *a* در زبان فارسی باستان است و در حالت جمع نیز *išo* در گویش سیستانی مشابه با ضمیر *aēšā* زیان اوستاست. از طرف ییگ، ضمیر اشاره دور در زبان فارسی میانه *ōy* و *ōyšan* به ضمیر اشاره دور *o* و *ō* گویش سیستانی شباهت دارد.

۴-۳-۵. ضمایر شخصی فاعلی

در زبان فارسی دوره باستان ضمایر نیز مانند اسم‌ها دارای حالات صرفی هشتگانه و

شمار مفرد، دو تایی و جمع بوده‌اند. این ویژگی صرفی در زبان فارسی میانه وجود نداشته است. تنها ضمیر اول شخص مفرد، حالت فاعلی به یک صورت و حالت غیرفعالی به صورتی دیگر صرف می‌شود. در سایر ضمایر صورت فاعلی و غیرفعالی آن‌ها یکسان است (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۹۹). جدول ۳ ضمایر منفصل زبان فارسی میانه و ریشه هرکدام از آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳: ضمایر منفصل فارسی میانه و پیشینه آن‌ها (Bartholomae, 1961 :Kent, 1953)

Table 3: Independent pronouns in the Middle Persian and their background (Kent, 1953 :Bartholomae, 1961)

ضمایر منفصل	مفرد	جمع
اول شخص	حالات فاعلی az حالات غیرفعالی an	بازمانده azem اوستایی ^{۱۰} : حالت فاعلی
	حالات غیرفعالی man	بازمانده mana اوستایی: حالت اضافی
دوم شخص	Tu	بازمانده tu اوستایی: حالت فاعلی
سوم شخص	hō یا ōy	بازمانده hau و ava اوستا: حالت فاعلی و اضافی

با توجه به پیشینه این ضمایر، مشاهده شد که بسیاری از ضمایر فاعلی فارسی میانه در ضمایر غیرفعالی از قبیل ضمیر با حالت اضافی زبان فارسی اوستایی ریشه دارند و ضمایر فاعلی زبان فارسی باستان به نظر می‌رسد متروک شده است و دیگر در زبان‌های فارسی میانه و دری کاربرد ندارند.

در جدول ۴ ضمایر شخصی فاعلی گویش سیستانی نشان داده شده است. بعضی از این ضمایر با ضمایر شخصی فاعلی فارسی معیار متفاوت هستند. با بررسی‌هایی که در ارتباط با ضمایر زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستا انجام شد، شباهت‌هایی میان ضمایر

گویش سیستانی و ضمایر فارسی باستان و میانه مشاهده شد. در جدول ۳ ضمایر فارسی میانه و ریشه آنها نشان داده شده است. با مقایسه جدول‌های ۳ و ۴ شباهت ضمایر زبان‌های اوستا، میانه و گویش سیستانی قابل مشاهده است. ضمایر شخصی فاعلی گویش سیستانی به شرح زیر هستند:

جدول ۴: ضمایر شخصی فاعلی گویش سیستانی

Table 4: Subject personal pronouns in Sistani dialect

سیستانی	فارسی	جمع	سیستانی	فارسی	فرد
mešmâ/mâ	ما	اول شخص	me	من	اول شخص
šmâ	شما	دوم شخص	to	تو	دوم شخص
išo/ošo	آنها/ایشان	سوم شخص	o	او	سوم شخص

طبق جدول ۳، ضمیر اول شخص مفرد در زبان فارسی میانه در حالت فاعلی az و en و در حالت غیرفاعلی man بوده است که از ضمیر mana در زبان اوستا باقی مانده است. درحالی که ضمیر اول شخص مفرد گویش سیستانی در حالت فاعلی me است. بهنظر می‌رسد که این ضمیر، در ضمیر اول شخص مفرد زبان اوستا با حالت غیرفاعلی man ریشه داشته باشد که با حذف واکه پایانی از انتهای ضمیر و تغییر واکه a به e ایجاد شده است. تغییر سایر ضمایر بدین شکل بوده است:

دوم شخص مفرد: to ← tu، سوم شخص مفرد: oy و o، اول شخص جمع: řmâ ← ahmâkam، دوم شخص جمع: šmâ ← ašmah، سوم شخص جمع: ōyšān ← ošo

۳-۳-۴. ضمایر ملکی

در زبان فارسی باستان ضمایر دارای حالات هشتگانه برای هرکدام از نقش‌های خود در جمله بودند. یکی از این حالات، حالت اضافی بوده است که ضمیر به اسمی که مالکیت آن را داشته، اضافه می‌شده است؛ بدین معنی که ضمایر دارای حالت اضافی نشان‌دهنده مالکیت اسم بودند (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵)، مانند مثال ۲۴ که حالت ملکی ضمیر دوم شخص مفرد بعد از

اسم *gæəahu* اضافه شده است.

در این عبارت *θwahu gæəahu* (۳۵) «خواسته تو». در این عبارت ضمیر دوم شخص دارای حالت ملکی است (Kent, 1953).

همچنین در زبان فارسی میانه غربی ضمیر اول شخص مفرد در جایگاه مفعولی و مفعول حرف اضافه به شکل *man* نمود می‌یافته است.

ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹، ۱۰۱: «من را ببینید» و *harrob man wēnēd* (۳۶) «گردآورید برای من» (برونر، ۱۹۷۷). ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹، ۱۰۱: (۳۶).

در گویش سیستانی ضمایر ملکی یا اضافی به صورت ضمیر منفصل فاعلی بعد از اسم قرار می‌گیرند. در برخی از ضمایر، هنگامی که نشانه مفعولی *a* بعد از ضمیر ملکی یا اضافی به کار رود، اگر در انتهای ضمیر واکه باشد، واکه پایانی حذف می‌شود و یک واج میانجی میان همخوان ضمیر و واکه نشانه مفعولی اضافه می‌شود. برای مثال، در ضمیر اول شخص مفرد با اضافه شدن نشانه مفعولی *a*، واکه پایانی ضمیر حذف و واج میانجی *n* میان ضمیر و نشانه مفعولی اضافه می‌شود.

الف- *pēnar me tamiz-a* «پیراهن من تمیز است» (جایگاه فاعلی).

ب- *ketāb-e m-n-a b-y-âr* «كتاب من را بياور!» (جایگاه مفعولی).

با توجه به اینکه گویش سیستانی فاقد هرگونه ضمیر متصل از جمله متصل ملکی و اضافی است و در این گویش برای حالت‌های ملکی و اضافی از ضمایر منفصل استفاده می‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که ضمایر ملکی و اضافی در گویش سیستانی از ضمایر منفصل زبان فارسی باستان با حالت اضافی بر جا مانده است.

۴-۳-۴. ضمایر مشترک و انعکاسی

ضمیر مشترک در زبان فارسی باستان *huva* (Kent, 1953: 177) و یا *huva* (Bartholomae, 1845: 1845) بوده است. این ضمیر در زبان اوستایی عبارت است از *xaēpaiəya* (Bartholomae, 1961: 1845) «خویش»، *hava-* و *hva-* «خود»، *xa* «خویش» و *xwad* «خود» و در زبان زرتشتی، ضمیر مشترک *xwēštan* «خویشن» نیز مشاهده می‌شده است (برونر، ۱۹۷۷، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۹: ۱۲۴). ضمایر مشترک فارسی دری نیز عبارت‌اند از:

«خود»، «خویش» و «خویشتن» (ابوالقاسمی، ۱۳۷۵: ۱۳۸).

در زبان فارسی میانه کاربرد ضمیر مشترک در حالت ملکی یا اضافی به صورت زیر بیان می‌شده است:

u-š pas duxt i xuēš pat zānih dāt(۲۷)

xwēštan pad bandagih ō kas ma abispār(۲۸)
مسپار».

duxt i xwad ō zirak ud dānāg mard dah(۲۹)

(راستارگویا، ۱۹۶۶، ترجمه شادان، ۱۳۴۷)

در گویش سیستانی علاوه بر ضمیر مشترک xod که با فارسی معیار یکسان است، ضمیر مشترک xâ نیز به کار می‌رود. xâ دارای حالت ملکی یا اضافی است که به صورت xodxâ نیز به کار می‌رود.

اگر ضمیر مشترک گویش سیستانی دارای حالت ملکی یا اضافی باشد در جایگاه مفعولی به صورت xâ بازنود می‌یابد، مانند:

xone xâ b-raft-o(۴۰) «به خانه خودم رفتم».

ketâb-e xâ bdâdo on-a(۴۱) «کتاب خودم را به او دادم».

اگر در همین جملات به جای ضمیر مشترک xâ ، ضمیر مشترک xodxâ به کار برده شود، علاوه بر کاربرد معمولی، این ضمیر مشترک می‌تواند تأکید و یا تقابل در معنی را نیز بیان می‌کند. برای مثال:

xone xodxâ b-raft-o(۴۲) «به خانه خودم رفتم».

ketâb-e xodxâ bdâdo on-a(۴۳) «کتاب خودم را به او دادم».

۱-۴-۳-۴. ضمیر انعکاسی

ضمایر انعکاسی در جایگاه مفعولی می‌آیند و به فاعل جمله اشاره دارند. در این حالت می‌توان فاعل را مانند سایر جملات فارسی حذف کرد (ماهوتیان، ۱۹۹۷، ترجمه سمائی، ۱۳۸۴: ۲۰۲). ضمیر انعکاسی در گویش سیستانی به صورت xod به علاوه ضمیر فاعلی هم مرجع با فاعل به کار می‌رود، مانند:

me xodto brâfti to xodme brâfto(۴۴) «من خودم رفتم»، «او خودش رفت»، ۰

bra xodyo رفتان خودتان «شما رفید».

براساس آنچه در بالا در ارتباط با ضمایر مشترک و انعکاسی بیان شد می‌توان نتیجه گرفت که در گویش سیستانی، ضمیر *xod* ریشه در ضمیر مشترک *xwad* در زبان فارس میانه دارد و ضمیر *hA* در حالت ملکی و اضافی، مشابه با ضمیر مشترک *xa* و *xaēpaiθoya* در زبان اوستانت است.

۴-۴. خوšeء دو همخوانی آغازین

در واژه‌های زبان فارسی باستان، کنت (1953) وجود خوشة دوهمخوانی آغازین به وفور به چشم می‌خورد. برخی از خوشه‌های دوهمخوانی آغازین نامبرده در این واژه‌نامه بدین شرح است: *xš* و *ty*، *zr*، *šk*، *št*، *st*، *sk*، *sp*، *hy*، *šp*، *fr*، *dr*، *br*، *مانند:*

فعل stā «ایستادن»، frās «پرسیدن»، krta «گسترش دادن» و spāetita «درخشیدن» و zma «همچنین به معنی سفید»، اسامی مصدر mpta و «مرده» و «کرده» و واژه‌های «زمین»، stār «ستاره»، xraeu «خرد» و drauq «علی»، fraša «دروغ».

واژه‌هایی از قبیل fratāra «قبل»، xšna «یادگرفتن» (Bartholomae, 1961) و fšuya «تربيت‌كننده رمه»، xratēuš «خرد» (سوکولوف، ۱۹۶۷)، ترجمه بهزادی، ۱۳۷۰: ۲۲ نیز در زبان فارسی باستان مشاهده شده است. وجود چنین خوشه‌هایی در زبان فارسی میانه نیز به چشم می‌خورد، مانند: srây «سر»، frâmâdan «فرمودن»، srôd «سرود»، xrad «خرد». برخی از نظامهای ولجی فارسی از دوره باستان تا دوره جدید دستخوش تغیراتی شده‌اند، از جمله، عدم کاربرد دو همخوان آغازین در واژه‌های فارسی دری و جدید باقری، ۱۳۷۵: ۱۴۷).

زبان دری در دوره‌های گذشته و امروز فاقد خوشهٔ دوهمخوانی آغازین است (مانند آنچه در زبان فارسی معیار مشاهده می‌شود)، در حالی که زبان پشتو که از زبان‌های ایرانی شرقی بوده است، خوشهٔ دوهمخوانی آغازین دارد (Miran, 1969). خوشه‌های دوهمخوانی آغازین زبان پشتو شامل: *pr*, *wr*, *tl*, *ml*, *gr*, *sp*, *zm*, *šp*, *ks*, *tr*, *dt* هستند. به نظر می‌رسد که روند تحول خوشه‌های دوهمخوانی آغازین در گویش سیستانی مشابه زبان پشتو بوده است؛ بدین معنی که این خوشه‌ها از زبان فارسی باستان و میانه به گویش

سیستانی و زبان فارسی پشتون رسیده باشد.

برخی خوش‌های دو همخوانی آغازین در گویش سیستانی شامل: dr km، py، ps، sr، bx، nm، np، xn می‌شوند (آنگر، ۱۲۸۲)، مانند: drāxt «درخت»، srâ «سرای یا حیاط»، tmā «پیاده»، xnak «خنک»، kmār «بد»، b-de «پسر»، psār «طمع»، kmār «کمر»، b-ra «برویم» و n-par-i «نپری»، n-mefām-o «نمی‌فهم».

۵. نتیجه

در این مقاله به بررسی برخی از ویژگی‌های ساخت‌واژی گویش سیستانی و ارتباط آن‌ها با زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین در برخی موارد زبان اوستا پرداخته شد. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که برخی از این عناصر و ویژگی‌ها در گویش سیستانی از زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و در برخی موارد زبان اوستا به ارث رسیده‌اند و همچنان مورد استفاده قرار می‌گیرند.

از جمله شباهت‌هایی که در گویش سیستانی و زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و در برخی موارد زبان اوستا مشاهده شد، شباهت در برخی ویژگی‌های فعلی، از قبیل: پیشوندهای فعلی ma-, na-, me-, be- و شناسه‌های غیرگذشته فعلی، کاربرد پسوند معرفه‌ساز(a)-ak، شباهت ضمایر فاعلی، اشاره، انعکاسی یا اضافی و همچنین، وجود خوشه دوهمخوانی آغازین در ابتدای واژه‌ها بود.

در پاسخ به سؤال اول پژوهش، مبنی بر شباهت بین ساختار تصریفی فعل در گویش سیستانی و زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین زبان اوستا، نتایج نشان داد که پیشوند صرفی be- که در گویش سیستانی به صورت be-، b-، bi-، ba-، p-، ø- به کار می‌رود، مانند زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری، بر سر افعال گذشته و حال التزامی و امری قرار می‌گیرند. پیشوند فعلی منفی na- و پیشوند فعلی نهی ma- که به ترتیب به صورت ma-، ne- و ma- در گویش سیستانی نمود می‌یابد نیز برای منفی و نهی در زبان‌های فارس باستان به صورت naid، میانه nē، دری na و اوستا به صورت nōit به کار می‌رفرفت. همچنین، پیشوند استمراری mē- است. همچنین، پیشوند استمراری mi-، me- در گویش سیستانی کاربرد دارند، بر سر افعال حال ساده و استمراری در این گویش دیده می‌شوند. از

سوی دیگر، شباهت واکه‌های شناسه غیرگذشته افعال با شناسه‌های زبان‌های پهلوی ترфанی و میانه غربی نشان می‌دهد که می‌توان ریشه شناسه‌های گویش سیستانی را با شناسه‌های این دو زبان یکی دانست. به طوری که با گذر زمان همخوان پایانی شناسه زبان‌های پهلوی ترфанی و میانه غربی در این گویش حذف شده است و تنها واکه آن به جای مانده است.

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش، مبنی بر شباهت ساختار تصrifی اسم و شباهت ضمیر در گویش سیستانی و زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین زبان اوستا، نتایج نشان داد که پسوند -ak(a)- در گویش سیستانی و همچنین زبان‌های فارسی باستان، میانه، دری و اوستا کاربرد داشته است. همچنین، این گویش قادر ضمیر ملکی متصل که در زبان فارسی میانه و دری وجود دارد، است و ضمایر فاعلی و اضافی در گویش سیستانی هر دو یکسان هستند. در این ارتباط، نتایج نشان داد، از آنجایی که بیشتر ضمایر فارسی میانه از ضمایر فارسی باستان و زبان اوستایی که دارای حالت اضافی هستند، به ارث رسیده‌اند، در گویش سیستانی نیز ضمایر، نقش اضافی خود را حفظ کرده‌اند و علاوه بر حالت فاعلی که برگرفته از فارسی میانه و دری است، دارای حالت اضافی نیز هستند که از زبان فارسی باستان و اوستا به جای مانده است. از طرف دیگر، شباهت میان ضمایر فاعلی گویش سیستانی و زبان فارسی باستان، میانه، دری و اوستا نشان داده شد. از جمله این شباهت‌ها می‌توان به ضمیر ſmâ و ſmâ o گرفته شده است. از دیگر یافته‌های این پژوهش شباهت ضمایر میانه ašmâh و oyšân اشاره نزدیک ۱ دور است که ضمیر اشاره نزدیک مشابه به ضمایر اشاره نزدیک زبان فارسی باستان و اوستا و همچنین ضمیر اشاره دور مشابه با ضمیر اشاره دور در زبان فارسی میانه است.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش نیز بررسی‌ها نشان دادند که گویش سیستانی مانند زبان‌های فارسی باستان، میانه و دری و همچنین زبان اوستا دارای خوش دوهمخوانی آغازین در ریشه کلمات بوده است. از جمله خوش‌های دوهمخوانی آغازین یکسان در این گویش و زبان فارسی باستان و اوستا، می‌توان به خوش‌های np, xn, dr, km, py, ps, sr, br, bx, nm اشاره کرد.

۶. پیوشت‌ها

1. Tate
2. Windfuhr
3. Bearman

۴. واکه‌های ساده‌گویش سیستانی در چدول زیر ارائه شده است:

	پیشین	مرکزی	پسین
افراشته	ī i		ū U
میانه	ē e		ō O
افتاده	a ā		Ā

5. Free variation
6. Brunner
7. Rastorgueva

۸. از آنجایی که ابوالقاسمی (۱۳۷۵) معتقد است که واکه‌های زبان فارسی دری همان واکه‌های زبان فارسی میانه غربی هستند و در سایر منابع نیز شباهت میان برخی از واکه‌های زبان فارسی دری و میانه مشاهده شد، این پژوهش از زبان آوانویسی برای بازنمایی آوایی زبان فارسی دری که مشابه زبان فارسی میانه هستند، استفاده کرده است.

۹. برای آشنایی بیشتر با تکوازگونه‌های -be در گویش سیستانی به آهنگر (2010) مراجعه شود.
10. Simple Non-past
11. Non- Past progressive
12. در زبان فارسی باستان، افعال دارای سه وجه گذرا، میانه و ناگذرا بوده است و هر وجه شناسه‌های مختص به خود را داشته است (Kent, 1953).
12. به دلیل شباهت میان شناسه‌های غیرگذشته گویش سیستانی و زبان‌های فارسی میانه از ذکر سایر شناسه‌ها صرف‌نظر شد. برای آکاهی از انواع فعل و کاربرد دقیق شناسه‌های فعلی یا شخصی گویش سیستانی به آهنگر (2010) رجوع کنید.
14. لازم به یادآوری است که نشانه آوایی ۀ در گویش سیستانی (Ahangar, 2010) معادل نشانه آوایی آه در نوشهای ابوالقاسمی (۱۳۷۵) است. در حالی که نشانه آوایی آه در گویش سیستانی (Ahangar, 2010) معادل فتحه کشیده درنظر گرفته شده است. علاوه بر این برای نشان دادن کشش در مثال ۲۴، ابوالقاسمی (۱۳۷۵) از نشانه (:) مانند e: و a: استفاده کرده است. در حالی که در پژوهش

حاضر و آهنگر (2010) از شانو ۶۰ و آ برای کشش استفاده کرده است.

۱۵. به دلیل اینکه مرز جغرافیایی زبان اوستا از شرق تا محدوده استان سیستان و بلوچستان (کنونی) ادامه داشته است (Gnoli & Rossi, 1979)، می‌توان شباهت‌هایی میان گویش سیستانی و زبان اوستا یافت.

۷. منابع

- استاجی، ا. (۱۳۸۹). بررسی تاریخی کارکردهای «که» در فارسی امروز. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*, ۳، ۱-۱۲.
- آموزگار، ژ. و تفضلی، ا. (۱۳۸۵). *زبان پهلوی - ادبیات و دستور آن*. تهران: معین.
- آهنگر، ع. (۱۳۸۲). *توصیف دستگاه واجی گویش سیستانی. گویش‌شناسی. ضمیمه نامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی*, ج ۱، ۴-۳۲.
- آهنگر، ع.، یوسفیان، پ.، و کدخداد، ح. (۱۳۹۵). *توزيع جغرافیایی تنوعات واکه‌ای گویش سیستانی در دو بخش شهرکی - نارویی و میانکنگی. زبان‌شناسی اجتماعی*, ۱، ۲۲-۴۰.
- ابوالقاسمی، م. (۱۳۷۵). *دستور تاریخی زبان فارسی*. تهران: سمت.
- ابوالقاسمی، م. (۱۳۸۴). *راهنمای زبان‌های باستان ایران*. تهران: سمت.
- اشمیت، ر. (۱۹۸۳). *راهنمای زبان‌های ایرانی: زبان‌های ایران باستان و میانه*. ترجمه آ. بختیاری و ع. بهرامی، ح. رضایی باغبیدی، و ن. صالحی‌نیا (۱۳۸۶). تهران: ققنوس.
- اویسی، م. (۱۳۷۴). *بررسی و توصیف گویش سیستان در منطقه پشت‌آب زابل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. مشهد: دانشگاه فردوسی*.
- باقری، م. (۱۳۷۵). *تاریخ زبان فارسی*. تهران: قطره.
- برونر، ک. (۱۹۷۷). *نحو در ایرانی میانه غربی*. ترجمه ر. بهزادی (۱۳۷۹). تهران: چاپخانه رامین.
- تیت، ج. پ. (۱۹۱۰). *سیستان. ترجمه غ. ریس‌الذکرین* (۱۳۶۲). زاهدان: اداره کل ارشاد اسلامی استان سیستان و بلوچستان.
- خلیفه‌لو، ف.، مظفری، ز.، و کوشکی، ف. (۱۳۹۵). «سازگاری واژگان قرضی: رویکرد واجی - درکی». *جستارهای زبانی*, ۷، ۹۷-۱۲۳.

- زرشناس، ز. (۱۳۸۲). زبان و ادبیات ایران باستان. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- سوکولوف، س. ن. (۱۹۶۷). زبان اوستایی. ترجمه ر. بهزادی (۱۳۷۰). تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- راستارگویا، و. س. (۱۹۶۶). دستور زبان فارسی میانه. ترجمه و. شادان (۱۳۴۷). تهران: بنیاد فرهنگ ایران.
- رضایی باغبیدی، ح. (۱۳۸۰). معرفی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- صادقی، ع. ا. (۱۳۹۴). پسوندهای «ا»، «اک» و «ک». فرهنگ‌نویسی، ۱۰، ۳-۱۶.
- صادقی، ع. ا. (۱۳۸۰). مسائل تاریخی زبان فارسی. تهران: سخن.
- فرشیدورد، خ. (۱۳۷۵). جمله و تحول آن در زبان فارسی. تهران: امیرکبیر.
- کرد زعفرانلو کامبوزیا، ع.، اسلامی، ف.، و آقائلزاده، ف. (۱۳۸۹). بررسی ساخت هجا و اصل توالی در زبان فارسی. جستارهای زبانی، ۴، ۵۱-۷۶.
- ماهوتیان، ش. (۱۹۹۷). دستور زبان فارسی از دیدگاه رده‌شناسی. ترجمه م. سمائی (۱۳۸۴). تهران: نشرمرکز.
- مصاحب، غ. (۱۳۴۵). دائره المعارف فارسی. تهران: فرانکلین.
- میرخراصی، م.، و میرزاچی، م. (۱۳۹۰). ضمایر سکایی (ختنی). زبان‌شناسی، ۱، ۹۹-۱۱۱.
- محمدی خمک، ج. (۱۳۷۹). واژه‌نامه سکایی. تهران: سروش
- نائل خانلری، پ. (۱۳۶۵). تاریخ زبان فارسی. تهران: فردوس.

References

- Abolghasemi, M. (1996). *Historical Grammar of Persian Language*. Tehran. SAMT .[In Persian].
- Abolghasemi, M. (2005). *Guidance to the Old Languages of Iran*. Tehran. SAMT. [In Persian].
- Ahangar, A. A. (2003). A Description of the Phonological System of Sistani Dialect". *Dialectology. Nameyeh Farhangestan. 1* (1), 4-32. [In Persian].
- Ahangar, A. A. (2010). A study of the verb system in the Sistani dialect of Persian.

Orientalia Suecana. 5-44.

- Ahangar, A. A., Yousefian, P., & Kadkhoda, H. (2016). Geographical distribution of vowel variations of Sistani dialect in Shahraki-Naroui and Miyankangi regions. *Iranian Journal of Sociolinguistics*. 1(1), 21-35 .[In Persian].
- Amoozgar, Z., & Tafazzoli, A. (2006). *Pahlavi Language - its Literature and Grammar*. Tehran. Moin. [In Persian].
- Bahgeri, M. (1996). *History of Persian Language*. Tehran. Ghatreh. [In Persian].
- Balkhi, Molana J. (2004). *Masnavi Ma'navi*. Tehran: Payam Edalat .[In Persian].
- Bartholomae, C. (1961). *Altiranisches worterbuch*. Berlin: University Auflage.
- Bearman, P. T., Bianquis, B., Cliford, V., & W. Heinrichs, D. (2003). *The encyclopedia of Islam*. 425–448. ‘Iran, iii. Languages’. Leiden: Brill.
- Brunner, C. (1977). *A syntax of western Middle Iranian*. Delmar, Newyork.
- Brunner, C. (1977). *A Syntax of Western Middle Iranian*. Traslated by Behzadi, R. (1379). Tehran. Ramin .[In Persian].
- Estaji, A. (2011). A historical study of homophonous ke in Persian. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*. 2(3), 1-30 .[In Persian].
- Farshidverd, Kh. (1996). *Sentence and Its Evolution in Persian Language*. Tehran. Amir Kabir .[In Persian].
- Kent, R. (1953). *Old Persian: Grammar, texts, lexicon*. 2nd Ed. New Haven: CT.
- Kalifehloo, S. F., Mozaffari, Z., & Kushki, F. (2017). Loan words adaptation: Perceptual-phonological approach. *Language Related Research*. 7, 97-123 .[In Persian].
- Kord zaferanloo Kambuzia, A., Eslami, F., & Aghagolzadeh, F. (2010). Study of syllable construction and the principle of accessibility sequence in Persian language. *Language Related Research*. 1(4), 51-76. [In Persian].
- Ghobadiani, N. Kh. (2005). *Divane Ash'ar*. Tehran : University of Tehran. [In Persian].

- Gnoli, G., & Rossi, A. V. (1979). *Iranica*. Online encyclopedia.
- Mahootian, Sh. (1977). *Persian Language Grammar: A Typological Approach*. Translated by Samaei, M. (2005). Tehran: Markaz. [In Persian].
- Masaheb, gh. (1345). *Persian Dictionary*. Tehran: Franklin. [In Persian].
- Mashhadi, H. & Delaramifar M. (2013). Syllabic structure of Sistani dialect. *Journal of Language Teaching and Research*. 4(6), 303-310.
- Miran, M. A. (1969). *Major Problems of Dari Speakers in Mastering Pashto Morphology*. M.A. Thesis. University of Texas at Austin.
- Mirfakhraie, M., & Mirzaie, M. (2012). Kotanese Pronoun. *Language Studies*. 2(3), 99-111 .[In Persian].
- Mohammadi Khamak, J. (2000). *Scythian Dictionary*. Tehran : Soroush. [In Persian].
- Okati, F., Ahangar, A. A., & Jahani, K. (2009). The Status of h and ئ in the Sistani Dialect of Miyankangi. *Iranian Journal of Applied Language Study*. 1(1), 80-90 .[In Persian].
- Oveisī, M. (1995). *Study and Description of Sistan Dialect in the Poshte Ab Area*. M.A. Thesis. Ferdowsi University .[In Persian].
- Rastorgujeva, W. S. (1968). *Middle Persian Grammar*. Translated by Shādān, V. (1968). Tehran: Bunyād-e Farhang-e Īrān. 41(5).[In Persian].
- Rezaee Baghbidi, H. (2001). *Introduction to Iranian Languages and Dialects*. Tehran. Academy of Persian Language and Literature. [In Persian].
- Sadeghi, E. A. (2015). “« -e », « -ak » and « -k » affixes”. *Farhangnevisi*. 10, 3-16 .[In Persian].
- Sadeghi, E. A. (2001). *Historical Issues of Persian language*. Tehran. Sokhan. [In Persian].
- Skjorvo, O. (2016). *Introduction to Old Persian*. Cambridge Mass. London.
- Schmitt, R. (1983). *Achaemenid dynasty*. *Encyclopaedia Iranica*. Translated by

Bakhtiyari, A., Bahrami, E., Rezaee Bahbidi, H., & Salehi, N. (2007). 4(1), 26-414 [In Persian].

- Sokolov, S. N. (1967). *The Avestan Language*. Nauka Publishing House, Central Department of Oriental Literature. Translated by Behzadi, R. (1991). Tehran : Institute of Cultural Studies and Research. [In Persian].
- Tate, G. P. (1910). *Seistan: A Memoir on the History, Topography, Ruins, and People of the Country, in Four Parts* (Vol. 1). Traslated by Raeis olzakeri, gh. Zahedan : Culture and Quidance Department of Sistan and Baluchestan Province .[In Persian].
- Windfuhr, G.(1989). New Iranian Language. In Rüdiger Schmitt (Ed.). *Compendium Linguarum Iranicarum*. Wiesbaden: Ludwig. 246-250.
- Zarshenas, Z. (2003). *Language and Literature of Old Persian*. Tehran: Cultural Research. [In Persian].